

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Aldo Schadewitz

Skadeståndsansvar för medverkan till avtalsbrott:
En komparativ studie av svensk och engelsk rätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: David Dryselius

Termin: HT 2019

Innehåll

SUMMARY	1	
SAMMANFATTNING	2	
1 INLEDNING	3	
Bakgrund		3
Syfte		4
Metod och material		4
Avgränsningar		5
2 MEDVERKAN TILL AVTALSBROTT I ENGELSK RÄTT	6	
Vetskap		7
Avsikt		8
Avtalsbrott		10
Den medverkande handlingen		11
Skada		14
Rättfärdigande		14
3 MEDVERKAN TILL AVTALSBROTT I SVENSK RÄTT	16	
Rena förmögenhetsskador		16
Äldre praxis och doktrin		17
Hamburgaremålet		19
4 ANALYS	22	
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	25	
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	28	

Summary

Tort liability for inducement of breach of contract was introduced to English law already in the mid-1800s, through the case of *Lumely v Gye*. In Swedish law, however, there were until quite recently only very limited legal support for such a liability. But that changed in 2005 when the Supreme Court of Sweden pronounced its decision in NJA 2005 s. 608. This essay describes the conditions under which an inducement of a breach of contract can give rise to liability in English law and explores whether an equivalent principle can be said to exist in Sweden as well. I find that there is now strong support for such a proposition. At the same time, I underline that the conditions for accountability are not the same. In English law, there are clear criteria, and I present them in the essay. In Swedish law, on the other hand, the conditions are not as clear. However, the relevant test appears to be whether the act of inducement can be said to be serious and particularly indecent (Swe. *kvalificerat otillbörligt*). These conditions open for a more holistic assessment and in general the conditions for accountability appear to be higher.

Sammanfattning

I engelsk rätt introducerades ett skadeståndsansvar för medverkan till avtalsbrott (eng. *inducement of breach of contract*) redan i mitten på 1800-talet genom rättsfallet *Lumley v Gye*. I svensk rätt å andra sidan hade ett sådant ansvar fram till relativt nyligen enbart ett väldigt begränsat stöd i rättskällorna. Situationen förändrades dock genom Högsta domstolens avgörande i det så kallad Hamburgaremålet NJA 2005 s. 608. Denna uppsats går igenom förutsättningarna för ansvar enligt engelsk rätt och undersöker därefter huruvida en motsvarande generell princip kan sägas finnas även i Sverige. Jag konstaterar att det nu finns starkt stöd för ett sådant påstående. Samtidigt betonar jag att förutsättningarna för ansvar inte är desamma. I engelsk rätt finns det tydliga kriterier för vilka former av medverkan till avtalsbrott som kan ge upphov till skadeståndsansvar. Dessa presenteras i uppsatsen. I Sverige däremot är förutsättningarna inte lika klara. Avgörande synes dock vara att förfarandet kan klassificeras som ”kvalificerat otillbörligt” och ”allvarligt”. Dessa krav öppnar upp för en mer öppen bedömning och i allmänhet verkar förutsättningarna för ansvar här vara högre ställda.

1 Inledning

Bakgrund

Medverkan till avtalsbrott (eng. *inducement of breach of contract*) är sedan länge en väletablerad skadeståndsgrund i engelsk rätt, vars närmare innebörd utvecklats genom ett stort antal rättsfall och omfattande kommentarer i den juridiska doktrinen.¹ I Sverige däremot, har det tillgängliga rättskällematerialet, fram till relativt nyligen, varit högst begränsat och doktrinuttalandena varsamt formulerade.² Vissa situationer av medverkan till avtalsbrott har förvisso täckts av specifika lagregler och fortsätter att göra det.³

Ett företag som förmår en anställd till en konkurrent att, i strid med sitt sekretessavtal, avslöja information om konkurrentens affärsförhållanden, kan till exempel hållas skadeståndsansvarig med stöd av 10 § lagen (2018:588) om företagshemligheter. Ett annat exempel är skadeståndsbestämmelsen i 54 § lagen (1976) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) vilken bland annat täcker situationen då en fackförening olovligen förmått sina medlemmar att bryta sina anställningsavtal och strejka (42 § MBL). Nämnas kan också 2 kap. 7 § konkurrenslagen (2008:579) vilken, i kombination med skadeståndsbestämmelsen i 2 kap. 1 § konkurrensskadelagen (2016:964) (KSL) täcker de fall av medverkan till avtalsbrott som utgör missbruk av dominerande ställning (1 kap. 2 § KSL).⁴

Avslutningsvis kan också nämnas förmögenhetsbrotten i brottsbalken (1962:700) (BrB), i synnerhet medverkan till olovligt förfogande (10 kap. 4 § och 23 kap. 4 § BrB) och medverkan till trolöshet mot huvudman (10 kap. 5 § och 23 kap. 4 § BrB) vilka kan tänkas aktualiseras i vissa särskilda

---

¹ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1698–1734; Deakin & Adams, s. 462–470.

² Bernitz i JT 2005/06, s. 626.

³ Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 512–513 och Bernitz (1993), s. 216–221.

⁴ Ovanstående exempel kommer från Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 513 och Bernitz (1993), s. 216 men med beaktande av efterföljande lagändringar.

undantagsfall och ge upphov till skadestånd enligt skadeståndslagen (1972:207) (SkL) (se i synnerhet 2 kap. 2 § SkL).⁵

Företeelsen kan dock även aktualiseras i ett stort antal andra situationer, som inte täcks specifika lagregler.⁶ Det blir därför intressant att undersöka om det även i Sverige finns någon mer generell princip om skadeståndsansvar vid medverkan till avtalsbrott, motsvarande den engelska *inducement of breach of contract*, och i så fall hur dess närmare innebörd förhåller sig till den engelska. Situationen som uppsatsen tar sikte på är alltså den då en utomstående tredje part (C) förmår en annan (B) att begå ett avtalsbrott gentemot sin avtalspart A.⁷ Mångfalden av sammanhang i vilket det kan aktualiseras kommer att bli klarare i samband med rättsfallsgenomgången i kommande avsnitt.

Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka om det finns någon generell princip i svensk rätt om skadeståndsansvar vid medverkan till avtalsbrott motsvarande den engelska *inducement of breach of contract* och, i så fall, vilka likheter och skillnader de har med varandra.

Metod och material

Jag har använt mig av en kombination av rättsdogmatisk och komparativ metod. Den rättsdogmatiska för att fastställa gällande rätt i respektive land⁸ och den komparativa för att jämföra dem med varandra.⁹ Rättskällorna har bestått av lagtext, domstolsavgöranden, doktrin samt, för svensk rätts del, ett förarbete.¹⁰ Den primära rättskällan har dock utgjorts av rättspraxis, vilka har identifierats med hjälp av framför allt doktrin. Domstolarna har en

---

⁵ Ovanstående exempel kommer från Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 512 och Bernitz (1993), s. 221 men med beaktande av efterföljande lagändringar.

⁶ Bernitz (1993), s. 223.

⁷ Användandet av bokstäverna A, B och C för att illustrera situationen är vanligt i doktrin, se till exempel Bernitz (1993), s. 201; Deakin & Adams, s. 462.

⁸ Jämför Kleineman i Juridisk metodlära, s. 21.

⁹ Jämför Valguarnera i Juridisk metodlära, s. 141.

¹⁰ Jämför Kleineman i Juridisk metodlära, s. 21.

rättsskapande funktion i England¹¹ på ett annat sätt än de har i Sverige men ställningen av Högsta domstolens (HD) avgöranden som rättskälla är även den etablerad.¹²

Vad gäller engelsk doktrin har de två främsta verken varit *Clerk & Lindsell on Torts*¹³ och *An Analysis of the Economic Torts*¹⁴. Bägge refereras i det senaste House of Lords-avgörandet om medverkan till avtalsbrott.¹⁵ När det kommer till svensk rätt är de författare vars verk jag har använt i störst utsträckning professorerna Jan Kleineman och Ulf Bernitz. Båda refereras i det för denna uppsats högst centrala rättsfallet NJA 2005 s. 608.¹⁶

Avgränsningar

De skador som uppstår till följd av medverkan till avtalsbrott är i vart fall till klart övervägande del, vad som i svensk rätt benämns rena förmögenhetsskador.¹⁷ Det är inte uteslutet att även person-, sak- och kränkningsskador skulle kunna tänkas aktualiseras i vissa undantagsfall men för att inte onödigt komplicera framställningen har jag valt att avgränsa mig till rena förmögenhetsskador.

---

¹¹ Se till exempel *Judicial Office*, s. 23.

¹² Se till exempel Kleineman i *Juridisk metodlära*, s. 21.

¹³ Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*.

¹⁴ Carty (2010).

¹⁵ *OBG Ltd v Allan; Douglas v Hello! Ltd (No 3); Mainstream Properties Ltd v Young* [2007] 4 All ER 545 (*OBG v Allan*), [65] och [226].

¹⁶ NJA 2005 s. 608, s. 639–640.

¹⁷ Bernitz (1993), s. 221; Carty (2010) s. 44. För definition av skadetypen, se avsnitt 3.1.

2 Medverkan till avtalsbrott i engelsk rätt

Det moderna skadeståndsansvaret för medverkan till avtalsbrott etablerades i engelsk rätt genom rättsfallet *Lumley v Gye* år 1853.¹⁸ Där hade en operasångerska blivit förmådd av en konkurrent till sin arbetsgivare att bryta sitt anställningsavtal och börja arbeta för konkurrenten istället.¹⁹ Den tidigare arbetsgivaren förde en talan gentemot konkurrenten för dess medverkan till sångerskans avtalsbrott. Domstolen, som dömde till fördel för den tidigare arbetsgivaren, fann det inte vara något hinder att han också kunde föra en talan gentemot sångerskan för avtalsbrottet.²⁰ En sådan talan fördes också separat.²¹ Crompton J noterade därvid att det inte är alltid som den avtalsbrytande parten själv kan ersätta hela den skadan som avtalsbrottet orsakat.²² Oberoende av det står det dock klart att det är upp till käranden att avgöra gentemot vem talan ska föras.²³

Lumley v Gye avsåg i strikt bemärkelse enbart avtal om personliga prestationer²⁴ men genom senare rättspraxis har det blivit klart att den princip som rättsfallet introducerade även omfattar alla andra sorters avtal,²⁵ som till exempel agentavtal,²⁶ hyresavtal²⁷ och företagsöverlåtelseavtal.²⁸

---

¹⁸ *Lumley v Gye* [1843-60] All ER Rep 208.

¹⁹ *Lumley v Gye* [1843-60] All ER Rep 208, s. 210.

²⁰ *Lumley v Gye* [1843-60] All ER Rep 208, s. 213 (Crompton J), 214 (Erle J) och 218 (Wightman J).

²¹ Se *Lumley v Wagner* (1852) 42 ER 687.

²² *Lumley v Gye* [1843-60] All ER Rep 208, s. 213 (Crompton J).

²³ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [3] (Lord Hoffmann), [263] (Lord Walker), [302] (Baroness Hale), [319] (Lord Brown); Se även Middlemiss i *Tort Law Review* 2011, s. 143.

²⁴ *Lumley v Gye* [1843-60] All ER Rep 208, s. 208; Se även Carty i *Torts Law Journal* 2007, s. 286.

²⁵ Carty (2010), s. 31.

²⁶ *Jasperson v Dominion Tobacco Co* [1923] AC 709, s. 709.

²⁷ *Camden Nominees Ltd v Slack and Others* [1940] 2 All ER 1, s. 1.

²⁸ *Goldsohl v Goldman* [1915] 1 Ch 292, s. 292 och 295.

Principen utgör en del av det rättsområde som på engelska benämns *tort law* vilken kan jämföras med den svenska utomobligatoriska skadeståndsrätten.²⁹ *Tort law* regleras både genom lagstiftning och i den prejudikatbaserade rätten *common law*.³⁰ Ansvar för medverkan till avtalsbrott är ett ansvar under *common law* och regleras i princip uteslutande därunder.³¹ Grunden för doktrinen utgörs följaktligen av rättsfall och det är också i dem som dess närmare innebörd framgår. I det följande kommer förutsättningarna för ansvaret att presenteras i separata avsnitt.

Vetskap

En första grundläggande förutsättning för ansvar under principen om *inducement of breach of contract* är att den utomstående parten C hade vetskap om avtalet mellan A och B. Kravet var föremål för prövning av landets vid den tiden högsta juridiska instans, House of Lords, år 2007 i de förenade målen *OBG v Allan, Mainstream Properties v Young och Douglas and others v Hello! (OBG v Allan)*. Därmed klargjordes mycket av kravets närmare innebörd, som tidigare givits olika tolkningar i olika rättsfall.³² Domstolen bekräftade den tolkning som givits av Lord Devlin i *Rookes v Barnard*,³³ nämligen att svaranden måste ha haft vetskap om avtalet och att den handling som hen medverkade till skulle bryta mot det.³⁴ Att svaranden rimligen borde ha insett att handlingen skulle utgöra ett avtalsbrott ansågs inte vara tillräckligt.³⁵ Som uttryckt av Lord Hoffmann:

To be liable for inducing breach of contract, you must know that you are inducing a breach of contract. It is not enough that you know that you are procuring an act which, as a matter of law or construction of the contract, is

---

²⁹ Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 519.

³⁰ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1.

³¹ *The Trade Union & Labour Relations (Consolidation) Act 1992*, section 219(1) föreskriver försvar från ansvaret under common law.

³² Carty (2010), s. 38–39.

³³ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [39] (Lord Hoffmann), [202] (Lord Nicholls). De övriga tre domarnas domskäl i relation till frågan om medverkan till avtalsbrott utgjordes i princip enbart av konstateranden om att de höll med de första två (som höll med varandra i väldigt hög grad), [263] (Lord Walker), [302] (Baroness Hale), [319] (Lord Brown).

³⁴ *Rookes v Barnard* [1964] 1 All ER 367, s. 401 (Lord Devlin).

³⁵ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [39] (Lord Hoffmann), [202] (Lord Nicholls).

a breach. You must actually realise that it will have this effect. Nor does it matter that you ought reasonably to have done so.³⁶

Från detta krav på faktisk vetskap gjorde dock House of Lords ett undantag, närmare bestämt för den situation då svaranden haft förutsättningarna för att kunna ta reda på om handlandet skulle bryta mot avtalet men *avsiktligen* valt att inte göra det.³⁷ Detta undantag hade tidigare introducerats av Lord Denning MR i *Emerald Construction Co Ltd v Lowthian*³⁸ och bekräftades nu av högsta instans.³⁹

Avsikt

En andra förutsättning för ansvar, som är hänger nära samman med den förstnämnda, är den om avsikt. För att C ska kunna hållas ansvarig under principen måste hen ha avsett (eng. *intended*) att orsaka avtalsbrottet.⁴⁰ Det är inte tillräckligt att avtalsbrottet varit en förutsebar eller trolig konsekvens av hens handlande. Det klargjordes av House of Lords i *OBG v Allan*, som därmed tillbakavisade Court of Appeals bedömning i *Millar v Bassey*.⁴¹

Omständigheterna i *Millar v Bassey* var följande. En sångerska hade vägrat att utföra en inspelning som hon tidigare hade avtalat om att göra för ett skivbolag. Det hade i sin tur gjort det omöjligt för skivbolaget att hålla sina avtal gentemot ett antal andra musiker som anlits för att arbeta med inspelningen. Musikerna stämde sångerskan för medverkan till avtalsbrott.⁴² Talan avvisades i första instans såsom ”disclosing no reasonable cause of action” då det ansågs vara helt uppenbart att svaranden hade agerat utan avsikt att ingripa i kändenas kontraktuella rättigheter.⁴³ Kärandena

---

³⁶ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [39] (Lord Hoffmann).

³⁷ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [40]–[41] (Lord Hoffmann), [192] (Lord Nicholls).

³⁸ *Emerald Construction Co Ltd v Lowthian and Others* [1966] 1 All ER 1013, s. 1017 (Lord Denning MR).

³⁹ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [40]–[41] (Lord Hoffmann), [192] (Lord Nicholls).

⁴⁰ Deakin & Adams, s. 463; Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1700; Carty i Torts Law Journal 2007, s. 290.

⁴¹ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [43] (Lord Hoffmann), [166] (Lord Nicholls), [264] (Lord Walker).

⁴² *Millar v Bassey* [1994] EMLR 44, s. 47 och 58.

⁴³ *Millar v Bassey* [1994] EMLR 44, s. 47–49.

överklagade dock beslutet till Court of Appeal varvid de anförde att det var tillräckligt att sångerskan hade agerat medvetet och att hon visste att avtalsbrottet varit en trolig konsekvens av hennes agerande.⁴⁴

Majoriteten i Court of Appeal ansåg att en sådan tolkning av kravet på avsikt inte var utesluten. Med ändring av beslutet från första instans tillät de därför målet att gå till rättegång.⁴⁵ Court of Appeals beslut tillbakavisades dock, som ovan nämnts, av House of Lords i *OBG v Allan*. House of Lords gjorde därvid helt klart att det inte var tillräckligt för att uppfylla kravet på avsikt att avtalsbrottet varit en trolig eller förutsebar konsekvens av C:s handlande.⁴⁶

Att C måste ha avsett att orsaka avtalsbrottet innebär dock inte att hen också måste ha avsett att orsaka skada. Något sådant krav föreligger inte under doktrinen. Det klagjordes av House of Lords redan i början av 1900-talet i *South Wales Miners' Federation v Glamorgan Coal Co Ltd*. Där hade anställda (B) hos ett antal gruvföretag (A) förmåtts av ett fackförbund (C) att avstå från att arbeta och därigenom bryta mot deras anställningsavtal. Fackföreningens avsikt hade varit att begränsa produktionen av kol och därigenom höja dess pris, till fördel för både arbetarna och gruvföretagen.⁴⁷ Att fackföreningen trott att arbetsinställelsen skulle gynna bägge parter var dock enligt House of Lords utan betydelse. Det var tillräckligt att den haft för avsikt att orsaka avtalsbrotten.⁴⁸

Avslutningsvis bör nämnas att, eftersom kravet på vetskap kan uppfyllas genom *avsiktlig* underlåtelse från att undersöka (se ovan) kan också kravet på avsikt uppfyllas på motsvarande sätt. Som uttryckt av Lord Nicholls i

---

⁴⁴ *Millar v Bassey* [1994] EMLR 44, s. 45.

⁴⁵ *Millar v Bassey* [1994] EMLR 44, s. 59 (Beldam LJ), s. 72 (Ralph Gibson LJ).

⁴⁶ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [43] (Lord Hoffmann); [191]–[192] (Lord Nicholls); Se även Carty (2010), s. 41; Deakin & Adams, s. 464.

⁴⁷ *South Wales Miners' Federation and others v Glamorgan Coal Co, Ltd, and others* [1904-07] All ER Rep 211, s. 211 och 213.

⁴⁸ *South Wales Miners' Federation and others v Glamorgan Coal Co, Ltd, and others* [1904-07] All ER Rep 211, s. 213–214 (Earl of Halsbury LC), 214–215 (Lord Macnaghten), 217–218 (Lord James of Hereford), 218–219 (Lord Lindley).

OBG v Allan: “If the defendant deliberately turned a blind eye and proceeded regardless he may be treated as having intended the consequence he brought about.”⁴⁹

Avtalsbrott

Porter J hävdade i *De Jetley Marks v Greenwood* att enbart sådana avtalsbrott som går till rötterna av avtalet skyddas av doktrinen.⁵⁰ Denna uppfattning har dock inte fått stöd i någon av de ledande fallen från senare tid⁵¹ och tillbakavisades uttryckligen av Lord Evershed MR i *DC Thomson & Co Ltd v Deakin*:

[N]otwithstanding the view expressed by Porter J in *De Jetley Marks v Lord Greenwood*, I am not at present satisfied that the breach procured must be of a kind that goes to the root of the contract. I am not clear on what principle that view was based.⁵²

Å andra sidan synes det inte vara helt uteslutet att vissa avtalsbrott är av allt för liten betydelse för att kunna ge upphov till ansvar. Så synes vara fallet beträffande vissa, men inte alla, sekundära förpliktelser (eng. *secondary obligation*)^{53, 54} Att avtalsbrottet avsett den enda kvarvarande förpliktelsen av ett avtal som i övrigt helt har fullgjorts är dock inget hinder för ansvar.⁵⁵ Det klargjordes i *Rickless v United Artists Corporation*. Avtalsbrottet hade bestått i ett produktionsbolags användande av filmmaterial från en skådespelare i ett annat syfte (i en annan, senare film) än de filmer han anlitats för att spela i.⁵⁶ Om avtalet däremot har förklarats ogiltigt eller utgör en nullitet, till exempel för att det oskäligt begränsar en avtalspartens rätt att

---

⁴⁹ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [192] (Lord Nicholls).

⁵⁰ *De Jetley Marks v Lord Greenwood* [1936] 1 All ER 863, s. 872.

⁵¹ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1707 not 131.

⁵² *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* [1952] 2 All ER 361, s. 375.

⁵³ Sekundära förpliktelser avser förpliktelser som uppstår vid överträdelse av primära förpliktelser: Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1708 not 135 och 138.

⁵⁴ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1708, s. 1708 not 135 och 138.

⁵⁵ Carty (2010), s. 36; Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1706.

⁵⁶ *Rickless and others v United Artists Corp and others* [1987] 1 All ER 679, s. 679–680 och 698

bedriva näringsverksamhet eller ta anställning (eng. *unreasonable restraint of trade*), utgår dock inget ansvar.⁵⁷

Den medverkande handlingen

Vilka handlingar som kan ge upphov till ansvar under principen blev föremål för viktiga klargöranden i *OBG v Allan*.⁵⁸ I tidigare rättsfall hade en distinktion gjorts mellan direkta och indirekta ingripanden (eng. *direct and indirect interference*).⁵⁹ Denna förklarades otillfredsställande av House of Lords i *OBG v Allan*.⁶⁰ Det blev därmed helt klart att det inte är av någon avgörande betydelse huruvida den kommunikation som medverkat till B:s avtalsbrott har kommit direkt från C eller via någon annan.⁶¹ Som uttryckt av Lord Hoffmann:

This treats the distinction as turning simply upon whether there was communication, directly or through an agent, between the defendant and the contract-breaker. But, like Lord Denning MR in the *Daily Mirror* case, I cannot see why this should make a difference.⁶²

Trots det anförde han dock att *Daily Mirror Newspaper Ltd v Gardner* var feldömt.⁶³ Omständigheter i målet var följande. En fackförening hade uppmanat sina medlemmar, vilka arbetade med tidningsförsäljning, att inte köpa in kärandes tidning under en vecka. Syftet var att sätta press på käranden att tillåta medlemmarna högre försäljningsmarginaler. Tidningen brukade vanligtvis köpas in av tidningsförsäljarna från grossister. Grossisterna hade i sin tur ett avtal med käranden om att köpa in ett visst antal tidningar om dagen. Det antalet fick inte justeras i någon större utsträckning utan längre varsel. Som en följd av tidningsförsäljarnas köpstopp av kärandes tidning bröt dock grossisterna mot denna

---

⁵⁷ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1706–1707.

⁵⁸ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1716.

⁵⁹ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [34] (Lord Hoffmann).

⁶⁰ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, s. 546.

⁶¹ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [36] (Lord Hoffmann).

⁶² *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [36] (Lord Hoffmann).

⁶³ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [36] (Lord Hoffmann).

avtalsförpliktelse.⁶⁴ Domstolen fann fackföreningen (C) ansvarig för att (genom sina medlemmar) ha medverkat till grossisternas (B) avtalsbrott gentemot käranden (A).⁶⁵

Detta domslut var dock enligt Lord Hoffmann *OBG v Allan* fel. Han motiverade varför på följande sätt:

They were not encouraging or assisting the wholesalers in breaking their contracts. They were simply advising their members to exercise their own freedom to buy whatever newspapers they liked.⁶⁶

Oavsett om kommunikationen har skett direkt från C eller via en annan krävs alltså en viss närhet i kopplingen mellan C:s kommunikation och avtalsbrottet. Detta är sedan länge väletablerad rättspraxis, men var gränsen går är inte alltid helt klart.⁶⁷ Låt oss därför gå igenom några exempel.

Om B har övertalats eller lockats till att bryta mot avtalet, såsom i *Lumley v Gye*, står det klart att handlingen kan ge upphov till ansvar. Det spelar då inte heller någon roll om det var C eller B som inledde kontakten.⁶⁸

Detsamma gäller om handlingen består i ett ultimatum eller en instruktion om att bryta mot avtalet.⁶⁹ Om handlingen, å andra sidan, varit ett rent rådgivande är saken annorlunda. Sådana kan nämligen inte ge upphov till ansvar under principen.⁷⁰

Distinktionen mellan råd och övertalningar är dock, som uppmärksammas i doktrinen, inte alltid helt tydlig.⁷¹ I *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* hade en fackförening informerat en leverantör till ett tryckeriföretag

---

⁶⁴ *Daily Mirror Newspapers Ltd v Gardner and Others* [1968] 2 All ER 163, s. 163 och 167.

⁶⁵ *Daily Mirror Newspapers Ltd v Gardner and Others* [1968] 2 All ER 163, s. 163.

⁶⁶ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [36] (Lord Hoffmann).

⁶⁷ Se till exempel *Deakin & Adams*, s. 466–467; Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1716 och 1721–126.

⁶⁸ Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1717.

⁶⁹ Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1717.

⁷⁰ Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1721; Carty (2010), s. 37.

⁷¹ Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1721–1722; Carty (2010), s. 37.

om att strejker skedde utanför tryckeriföretagets lokaler och att det därför inte skulle vara vist att skicka fler leveranser. Leverantören beslutade sig efter det för att ställa in kommande leveranser och bröt därmed mot sitt avtal gentemot tryckeriföretaget.⁷² Frågan var huruvida fackföreningen kunde anses ha medverkat till det. Sir Raymond Evershed MR konstaterade därvid att det förvisso hade skett en direkt kontakt mellan fackföreningen och leverantören men att han inte kunde se hur den kontakten ”amounted to anything more than a statement of the facts as the members of the union understood them to be”.⁷³ På grund av det, och med betoning av avsaknaden av ”pressure, persuasion or procurement” från fackföreningens sida, fann han att fackföreningen inte kunde anses ha medverkat till avtalsbrottet.⁷⁴ I *Camden Nominees v Slack*, å andra sidan, i vilket en hyresrättsförening hade rådgivit sin medlemmar att innehålla hyra, bedömdes handlandet vara ansvarsgrundande.⁷⁵ Avgörande synes ha varit att rådet haft till syfte att ageras på.⁷⁶ Simonds J betonade därvid att råd som varit avsedda att ha övertalande effekt inte är distinkta från övertalningar.⁷⁷

Exakt vilka handlingar som kan ge upphov till ansvar under principen är alltså inte alltid helt klart, men förhoppningsvis har dessa exempel gett en någorlunda bild. På ett mer generellt plan är den relevanta frågan, såsom den formulerades av Lord Hoffmann i *OBG v Allan*, alltid: ”did the defendant's acts of encouragement, threat, persuasion and so forth have a sufficient causal connection with the breach”?.⁷⁸

---

⁷² *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* [1952] 2 All ER 361, s. 361 och 382.

⁷³ *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* [1952] 2 All ER 361, s. 373.

⁷⁴ *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* [1952] 2 All ER 361, s. 373.

⁷⁵ *Camden Nominees Ltd v Slack and Others* [1940] 2 All ER 1, s. 1.

⁷⁶ *Camden Nominees Ltd v Slack and Others* [1940] 2 All ER 1, s. 11; *D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others* [1952] 2 All ER 361, s. 373.

⁷⁷ *Camden Nominees Ltd v Slack and Others* [1940] 2 All ER 1, s. 11 (Simonds J).

⁷⁸ *OBG v Allan* [2007] 4 All ER 545, [36] (Lord Hoffmann).

Skada

För att A ska få rätt till skadestånd från C måste C:s agerande ha orsakat hen skada.⁷⁹ Skadan består ofta av förlorad vinst/täckningsbidrag.⁸⁰ För att skadan ska ersättas måste den ha varit avsedd eller en, inte allt för avlägsen, konsekvens.⁸¹ I *Boxfordia Ltd v NGA* hade en fackförening förmått anställda till ett tillverkningsföretag att bryta mot sina anställningsavtal genom att strejka. Som en konsekvens av det hade tillverkningsföretaget bland annat blivit tvunget att säga upp ett antal icke-strejkande arbetare.⁸² Rätten fann att kostanden för deras avgångsvederlag varit en rimligt förutsebar konsekvens av fackföreningens agerande och därmed ersättningsgill.⁸³

Rättfärdigande

Under *common law*⁸⁴ finns det bara ett försvar mot ansvaret för medverkan till avtalsbrott, nämligen *defence of justification*.⁸⁵ Försvarets räckvidd är dock oklar.⁸⁶ Redan i *Glamorgan Coal Co Ltd, v South Wales Miners' Federation*⁸⁷ noterades det att det vore extremt svårt, om ens möjligt, att på ett tillfredsställande sätt ge en fullständig definition över försvarets omfattning och att de flesta försök att göra det troligtvis skulle bli missvisande. Istället konstaterades det att det var upp till domstolen att, i varje enskilt fall, analysera omständigheterna att avgöra huruvida tillräckligt rättfärdigande förelåg.⁸⁸ Det tillades dock att hänsyn därvid borde tas till vilken sorts avtal som brutits; avtalsparternas ställning; grunden för avtalsbrottet; de medel som använts; relationen mellan den avtalsbrytande

---

⁷⁹ Se till exempel *British Industrial Plastics Ltd v Ferguson* [1938] 4 All ER 504, s. 514.

⁸⁰ Carty (2010), s. 44.

⁸¹ Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s. 1728; Carty (2010), s. 44.

⁸² *Boxfordia Ltd v National Graphical Association* [1988] IRLR 383, [3] och [20].

⁸³ *Boxfordia Ltd v National Graphical Association* [1988] IRLR 383, [22].

⁸⁴ Beträffande stridsåtgärder på arbetsmarknaden föreskrivs ytterligare försvar i *The Trade Union & Labour Relations (Consolidation) Act 1992*, section 219(1).

⁸⁵ Pembroke-Birss i *Commercial Law Quarterly* 2010, s 5; Jones m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, s 1731–1732; Deakin & Adams, s. 465.

⁸⁶ Pembroke-Birss i *Commercial Law Quarterly* 2010, s. 5.

⁸⁷ [1903] 2 KB 545. Court of Appeal-avgörandet till *South Wales Miners' Federation and others v Glamorgan Coal Co, Ltd, and others* [1904-07] All ER Rep 211.

⁸⁸ *Glamorgan Coal Co Ltd, v South Wales Miners' Federation* [1903] 2 KB 545, s. 573–574.

parten och den medverkande; samt syftet hos den medverkande parten.⁸⁹

Detta stycke har blivit frekvent citerat, både i efterföljande rättspraxis och i doktrinen.⁹⁰

Av större praktisk relevans synes dock ha varit Darling J:s uttalande i *Read v Friendly Society of Operative Stonemasons of England, Ireland and Wales*, nämligen att försvaret är tillgängligt då svaranden har agerat i utövandet av en likvärdig eller högre rätt (eng. *equal or superior right*).⁹¹

Denna rättsregel låg till grund för Court of Appeals avgörande i *Edwin Hill & Partners (a firm) v First National Finance Corp plc*,⁹² vilket är ett av de få rättsfall där försvaret åberopats framgångsrikt.⁹³ Omständigheterna var följande. En bank hade lånat ut pengar till en fastighetsutvecklare för att utveckla en fastighet. Fastighetsutvecklaren lyckades dock inte få igång projektet och efter en tid nådde den ackumulerade räntan på lånet en sådan nivå att fastighetsutvecklaren inte längre kunde betala tillbaka. Banken hade då rätt att sälja fastigheten. Den gick dock med på att inte göra det, utan beviljade istället ytterligare ett lån för att projektet skulle kunna fullbordas. Som villkor uppställdes dock att fastighetsutvecklaren bröt avtalet med de dåvarande arkitekterna och anlidade nya istället. Arkitekterna förde en talan gentemot banken för medverkan till avtalsbrott. Domstolen fann att bankens agerande varit rättfärdigat med hänsyn till dess rätt till amortering och ränta.⁹⁴

---

⁸⁹ *Glamorgan Coal Co Ltd, v South Wales Miners' Federation* [1903] 2 KB 545, s. 574.

⁹⁰ *Edwin Hill & Partners (a firm) v First National Finance Corp plc* [1988] 3 All ER 801, s. 805 (Stuart-Smith LJ); Pembroke-Birss i *Commercial Law Quarterly* 2010, s. 5; Jones m.fl., *Clerk & Lindsell on Torts*, s. 1732.

⁹¹ *Read v Friendly Society of Operative Stonemasons of England, Ireland and Wales* [1902] 2 KB 88, s. 96 (Darling J); Pembroke-Birss i *Commercial Law Quarterly*, s. 5.

⁹² *Edwin Hill & Partners (a firm) v First National Finance Corp plc* [1988] 3 All ER 801, s. 801.

⁹³ Pembroke-Birss i *Commercial Law Quarterly* 2010, s. 5–6.

⁹⁴ *Edwin Hill & Partners (a firm) v First National Finance Corp plc* [1988] 3 All ER 801, s. 801.

3 Medverkan till avtalsbrott i svensk rätt

Rena förmögenhetsskador

De skador som uppstår vid medverkan till avtalsbrott är, som ovan konstaterats, i vart fall till klart övervägande del, vad som i svensk rätt benämns rena förmögenhetsskador.⁹⁵ Begreppet definieras i 1 kap. 2 § SkL som ekonomisk skada vilken har uppkommit utan samband med att något lidit person- eller sakskada.

Rena förmögenhetsskador är enligt 2 kap. 2 § SkL ersättningsgilla om de har orsakats genom brott. I 3 kap. 2 och 3 §§ föreskrivs ett vidare ansvar, men de gäller enbart staten och kommuner.⁹⁶ Bortsett från dem är ansvaret för rena förmögenhetsskador i skadeståndslagen begränsat till de brottsligt orsakade.⁹⁷ Om skadeståndsskyldighet inte är särskilt föreskrivet i annan lagstiftning⁹⁸ är alltså utgångspunkten i svensk rätt att rena förmögenhetsskador i utomobligatoriska förhållanden enbart är ersättningsgilla om de orsakats genom brott.⁹⁹

Detta är dock enbart utgångspunkten. Högsta domstolen har nämligen redan sedan långt innan skadeståndslagens införande år 1972 medgivit ersättning för rena förmögenhetsskador i utomobligatoriska förhållanden utan stöd i lag. Det rör sig inte om särskilt många fall men Jan Kleineman ger flera exempel i sin avhandling från 1987.¹⁰⁰ I förarbetena till skadeståndslagen klargjordes det också att frågan om ersättning för rena förmögenhetsskador i

---

⁹⁵ Se avsnitt 1.5.

⁹⁶ 3 kap 2 § handlar om fel och försummelse vid myndighetsutövning. 3 kap 3 § handlar om upplysningar och råd från myndigheter.

⁹⁷ Se även Schultz i SvJT 2017, s. 820.

⁹⁸ För exempel på när så är fallet, se avsnitt 1.1.

⁹⁹ Bernitz (1993) s. 221; Se även Schultz i SvJT 2017, s. 820; Hellner & Radetzki, s. 66.

¹⁰⁰ Kleineman (1987), s. 236-237 och 247. För senare exempel, se Kleineman i Festskrift till Gertrud Lennander.

utomobligatoriska förhållanden i andra fall än de som orsakats genom brott och de som omfattas av särskilda lagregler även fortsättningsvis skulle lämnas till avgörande i rättstillämpningen.¹⁰¹ Det klargjordes också att den ovan nämnda bestämmelsen i 2 kap. 2 § inte skulle tolkas motsatsvis eller ”utgöra hinder för en rättsutveckling genom praxis i riktning mot ett vidgat ansvar för ren förmögenhetsskada.”¹⁰²

Äldre praxis och doktrin

Ett tidigt rättsfall där Högsta domstolen beviljade ersättning för en ren förmögenhetsskada i ett utomobligatoriskt förhållande utan stöd i lag var NJA 1928 s. 621. Omständigheterna var följande. Ett sågföretag hade sålt trävaror till en utländsk köpare. Sågföretagets köpeskillingsfordran på det utländska företaget hade sedan pantförskrivits till dess förlagsgivare. Förlagsgivaren hade därefter inkasserat fakturans belopp och avräknade det från fordringar det hade hos sågföretaget. Sågföretaget hade sedan gått i konkurs och trävarorna, som fortfarande inte hade avhämtats, hade dragits in i den. Den utländska köparen förde en talan gentemot förlagsgivaren med yrkande om att den skulle åläggas att återbetala köpeskillingen.¹⁰³

Återbetalningsskyldighet i sådana situationer är, som noterat av Gorton och Sjöman, i vanliga fall inte aktuellt.¹⁰⁴ Omständigheterna var dock speciella.¹⁰⁵ Förlagsgivaren hade utövat ingående kontroll över sågbolaget och haft detaljerad kunskap om dess ekonomiska ställning. Det var också förlagsgivaren som hade förmått sågföretaget att pantförskriva fakturan till denne. Högsta domstolen fann att den i köpeavtalet föreskrivna befogenheten till betalning för varor som ännu ej hade levererats hade utövats ”i strid med gott handelsskick” och att förlagsgivaren, med hänsyn till dess relation till sågföretaget, var skyldig att ersätta köparen för dennes

---

¹⁰¹ Prop. 1972:5, s 568.

¹⁰² Prop. 1972:5, s 568.

¹⁰³ NJA 1928 s. 621.

¹⁰⁴ Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 514.

¹⁰⁵ Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 514; Bernitz (1993), s. 222; Rättsfallet kommenteras även i Kleineman (1987) s. 234.

förlust.¹⁰⁶ Hänvisningen till gott handelsskick kunde, som noterats av Bernitz, inte stödjas på lagstiftning.¹⁰⁷

Rättsfallet lyfts upp av Karlgren i samband med att han ställer sig frågan:

Kan en tredje man, som genom övertalning eller annan jämförlig påverkan, ja, genom hotelser l. dyl. förmår gäldenären att icke uppfylla sin förbindelse, härigenom ådraga sig skadeståndsansvar mot borgenären?¹⁰⁸

Han konstaterar att som huvudregel så inte är fallet men att om beteendet kan sägas vara ”utpräglat illojalt”, sådant ”ansvar kan tänkas förekomma, jfr NJA 1928 s. 621.”¹⁰⁹ En liknande slutsats, men med något annorlunda formulering nådde han även i sitt tillägg till NJA 1949 s. 645. Han skrev där att då en utomstående tredje part medverkat till en avtalsparts avtalsbrott på ett ”mot goda seder stridande eller eljest klart otillbörligt sätt” ett skadeståndsansvar för den tredje parten kan anses böra utgå.¹¹⁰

Frågan kom också att behandlas på andra ställen i doktrinen¹¹¹ men i den mån de gav stöd för ett ansvar var de, som Bernitz senare noterat, varsamt hållna.¹¹² Detta förändrades dock i och med Högsta domstolens avgörande i NJA 2005 s. 608 (Hamburgareålet).¹¹³

---

¹⁰⁶ NJA 1928 s. 621.

¹⁰⁷ Bernitz (1993) s. 222.

¹⁰⁸ Karlgren (1959), s. 15.

¹⁰⁹ Karlgren (1959), s. 15; Se även Kleineman (1987) s. 234–235 (som tolkar Karlgrens uttalanden).

¹¹⁰ NJA 1949 s. 645.

¹¹¹ Hessler (1973), s. 463 och 495; Rodhe (1985), s. 332 och 335; Bernitz (1993), s. 222–224; Kleineman (1987), s. 235 och 284–285; Gorton & Sjöman i JT 2002/03, s. 513–516.

¹¹² Bernitz i JT 2005/06, s. 626.

¹¹³ Se till exempel Bernitz i JT 2005/06, s. 626; Kleineman i Festskrift till Boel Flodgren, s. 125; Kleineman i Festskrift till Gertrud Lennander, s. 170. Benämningen ”hamburgareålet” används i Kleineman i Festskrift till Stefan Lindskog, s. 384.

Hamburgaremålet

Omständigheterna i målet var följande. Max hade flyttat en av sina hamburgerrestauranger till en större närliggande lokal. En konkurrerande hamburgerkedja, Frasses, hade i samband med det kontaktat Max angående möjligheten att överta hyresrätten till Max tidigare lokal. Då Max inte ville överlämna lokalen till en konkurrerande verksamhet fick dock Frasses ett nekande svar.¹¹⁴ En tid senare fick Max ett motsvarande erbjudande men av ett annat företag (B) som angav sig vilja använda lokalen till att bedriva en galleriverksamhet. Det ansågs vara tillräckligt artfrämmande enligt Max. Parterna ingick därför ett avtal om att B skulle överta Max tidigare lokal.¹¹⁵

Redan någon månad efter ingåendet av avtalet mellan Max och B började dock B bedriva hamburgerverksamhet i lokalen under Frasses varukännetecken. Frasses hade redan innan avtalets ingående köpt upp majoriteten av aktierna i B och hade därmed ett bestämmande inflytande över företaget. B hade ingått avtalet med Max med syfte att göra det möjligt för Frasses att öppna upp en hamburgerverksamhet i lokalen. Avtalet mellan Max och B hade innehållit en förpliktelse för B om att inte överlåta hyresrätten eller upplåta den i andra hand utan att Max beretts möjlighet att återförvärva den. Däremot fanns ingen näringsbegränsning som skulle göra hamburgerverksamheten avtalsstridig.¹¹⁶

Max förde först en talan gentemot B. Tingsrätten, vars dom fastställdes av Hovrätten, förklarade då avtalet dem emellan ogiltigt på den grunden att Max blivit svikligen förledd, något som regleras i 30 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandling på förmögenhetsrättens område. Tingsrätten dömde också ut skadestånd men B gick i konkurs.¹¹⁷

---

¹¹⁴ NJA 2005 s. 608, s. 608, 614 och 623.

¹¹⁵ NJA 2005 s. 608, s. 623 och 640.

¹¹⁶ NJA 2005 s. 608, s. 632–633 och 640–641.

¹¹⁷ NJA 2005 s. 608, s. 609 och 641.

Max förde därefter en skadeståndstalan gentemot Frasses. Det var den processen som slutligen resulterade i rättsfallet NJA 2005 s. 608. Mellan rättsprocesserna hade också hyresrätten till lokalen överlåtits på Frasses. B hade alltså agerat i strid med villkoren till det då ogiltigförklarade avtalet.¹¹⁸

Högsta domstolen inledde med att konstatera att kravet på brott i 2 kap. 2 § SkL inte skulle tolkas motsatsvis och att ersättning i vissa fall också utdömts i rättspraxis utan stöd i lag, såsom i det ovan nämna NJA 1928 s. 621.¹¹⁹

Domstolen övergick sedan till litteraturen och noterade att det, såsom beskrivits ovan i avsnitt 3.2, hade presenterats tankar om att en utomstående tredje part som på ett utpräglat illojalt sätt medverkat till ett avtalsbrott skulle kunna bli skadeståndsskyldig för det.¹²⁰ Därefter gick domstolen över till utländsk rätt. Den konstaterade att det i många andra rättsordningar finns rättsregler om skadestånd vid otillbörliga ingripanden i avtalsförhållanden.¹²¹ Hänvisningarna var som noterat av Kleineman ovanligt omfattande och innefattade bland annat engelsk rätt.¹²²

Mot bakgrund av det ovanstående skrev sedan domstolen:

[A]tt det även enligt svensk rätt, åtminstone i särskilt allvarliga fall, bör föreligga ett skadeståndsansvar för en tredje man som på ett *kvalificerat otillbörligt* sätt ingriper i andras avtalsförhållanden, så att den ena parten vidtar avtalsstridiga åtgärder till skada för den andra avtalsparten.¹²³ (min kursivering)

Vad gäller bedömningen i det specifika fallet fann domstolen att Frasses hade handlat i samförstånd med B när Max svikligen förletts och att sveket fullföljts genom vidtagande av ”åtgärder i strid med villkoren i avtalet”.¹²⁴ Vidare fann domstolen att förfarandet lett till att Frasses fått tillgång till

---

¹¹⁸ NJA 2005 s. 608, s. 625 och 641.

¹¹⁹ NJA 2005 s. 608, s. 639.

¹²⁰ NJA 2005 s. 608, s. 639.

¹²¹ NJA 2005 s. 608, s. 640.

¹²² Kleineman i Festskrift till Boel Flodgren, s. 124; Kleineman i Festskrift till Gertrud Lennander, s. 171.

¹²³ NJA 2005 s. 608, s. 640.

¹²⁴ NJA 2005 s. 608, s. 641.

Max tidigare lokal och att Frasses måste ha insett att öppnandet av den konkurrerande restaurangen däri skulle orsaka Max skada.¹²⁵

Det konstaterades också att det inte funnits någon konkurrensrättslig hänsyn som kunnat försvara Frasses agerande utan att förfarandet, tvärt om, varit ”kvalificerat otillbörligt” och ”ett tydligt avsteg från vad som måste krävas av en kommersiell aktör”.¹²⁶ Fallet var enligt Högsta domstolen ”så allvarligt” att Frasses skulle åläggas skadestånd.¹²⁷

Omständigheterna i målet var speciella och en fråga som har diskuterats i doktrinen är därför vilka slutsatser en kan dra från rättsfallet.¹²⁸ Kleineman anför att principen om *inducement of breach of contract* har tillämpats. Han betonar därvid att det kanske absolut viktigaste med domen var Högsta domstolens principbaserade uttalanden med utgångspunkt i rättspraxis och doktrin. Han menar att det ”tydligt visar att HD måste ha ansett sig ha prövat frågan om det i svensk rätt finns utrymme för och behov av en allmän rättsprincip som finns i andra länder”.¹²⁹ Även Bernitz skriver att Högsta domstolen genom avgörandet gjort klart att otillbörliga ingripanden i avtalsförhållanden är ett område där ett skadeståndsansvar åläggs, ”förutsatt att det otillbörliga handlandet är tillräckligt kvalificerat”.¹³⁰ Också Schultz nämner fallet i relation till *inducement of breach of contract* och skriver att Högsta domstolen därigenom gjorde klart skadeståndsansvar kan utdömas i sådana fall.¹³¹

---

¹²⁵ NJA 2005 s. 608, s. 641.

¹²⁶ NJA 2005 s. 608, s. 641.

¹²⁷ NJA 2005 s. 608, s. 641.

¹²⁸ Kleineman i Festskrift till Boel Flodgren, s. 127; Bernitz i JT 2005/06, s. 628.

¹²⁹ Kleineman i Festskrift till Boel Flodgren, s. 125–126.

¹³⁰ Bernitz i JT 2005/06, s. 627.

¹³¹ Schultz i SvJT 2017, s. 824–825.

4 Analys

I frånvaro av särskild lagstiftning är utgångspunkten i svensk rätt att rena förmögenhetsskador i utomobligatoriska förhållanden enbart är ersättningsgilla om de orsakats genom brott. Högsta domstolen har dock redan sedan innan skadeståndslagens införande utdömt skadestånd i sådana situationer även utan stöd i lag. Det har bland annat skett då förfarandet ansetts ha stridit mot gott handelsskick, såsom i NJA 1928 s. 621.¹³²

Det är mot denna bakgrund som antydningarna i Karlgrens tillägg till NJA 1949 s. 645 – att det skulle kunna finnas ett mer generellt skadeståndsansvar vid medverkan till avtalsbrott – ska förstås. Trots detta och liknande anföranden i doktrinen (inklusive från Karlgren själv) kan det dock, vid tidpunkten för avgörandet i Hamburgaremålet, inte anses ha funnits något klart och tydligt stöd för att medverkan till avtalsbrott skulle ge upphov till skadestånd. Uttalandena var, som Bernitz också noterat, mycket försiktiga.¹³³

Inte heller Hamburgaremålet var ett fall av medverkan till avtalsbrott. Det var ett fall av samförstånd till svikligt förledande. Men den generella regel som Högsta domstolen presenterade angående vad som bör gälla i svensk rätt tog inte uttryckligen sikte på fall av svek. Den tog sikte på kvalificerat otillbörliga fall av otillbörliga ingripanden i avtalsförhållanden som resulterat i att den ena avtalsparten vidtagit åtgärder i strid med avtalet.¹³⁴ När domstolen gick igenom den svenska doktrinen och gällande utländsk rätt var det inte heller medverkan till svek som uttryckligen nämndes, utan medverkan till avtalsbrott och otillbörliga ingripanden i avtalsförhållanden. Det faktum att det i det aktuella fallet var frågan om svek och inte

---

¹³² Se avsnitt 3.1 och 3.2.

¹³³ Se avsnitt 3.2.

¹³⁴ Se blockcitatet i avsnitt 3.3.

avtalsbrott synes följaktligen ha varit något som gjort stödet för ansvar mindre underbyggt snarare än tvärt om. Kanske var det också därför som HD tillade i slutet av sina domskäl att sveket fullföljts genom åtgärder i strid med villkoren i avtalet, trots att avtalet vid det laget hade ogiltigförklarats.¹³⁵

Inte heller uppfattar jag Högsta domstolens dom som begränsad till fall då B och C agerat i samförstånd. Avgörandet synes istället ha varit att förfarandet varit ”kvalificerat otillbörligt” ”allvarligt” och ”ett tydligt avsteg från vad som måste krävas av en kommersiell aktör”.¹³⁶ Om så är fallet torde ansvar kunna utgå även om B och C inte agerat i samförstånd. Sammantaget håller jag alltså med Kleineman när han skriver att Högsta domstolen tillämpat principen om *inducement of breach of contract* och Schultz när hans skriver att domen ger stöd för att ansvar kan utgå i sådana situationer.¹³⁷

Så, för att knyta an till syftet med denna uppsats, kan det även i svensk rätt sägas finnas en generell princip om skadeståndsansvar vid medverkan till avtalsbrott motsvarande den engelska *inducement of breach of contract*? Med hänsyn till vad som ovan anförts är stödet för att besvara den frågan jakande enligt min mening starkt.

Men det innebär inte att förutsättningarna för ansvar är desamma. Ansvaret i svensk rätt synes framför allt vara beroende av hur allvarligt och otillbörligt handlandet kan anses vara.¹³⁸ I engelsk rätt å andra sidan, är bedömningen mer bunden till de närmare kriterier som utvecklats genom praxis. Som exempel kan nämnas *South Wales Miners' Federation v Glamorgan Coal Co Ltd* i vilket det blev klart att avgörande för bedömningen var huruvida C avsett att orsaka avtalsbrottet eller ej, inte var hen haft för avsikter i övrigt – hur tillbörliga eller otillbörliga de än varit.¹³⁹ I Hamburgarmålet å andra

---

¹³⁵ Se avsnitt 3.3.

¹³⁶ Se avsnitt 3.3.

¹³⁷ Se avsnitt 3.3.

¹³⁸ Se avsnitt 3.3.

¹³⁹ Se avsnitt 2.2.

sidan betonade Högsta domstolen att Frasses agerat med insikt om att förfarandet skulle skada Max.¹⁴⁰

Överlag torde också fallet vara att mer krävs för ansvar enligt svensk rätt. Detta med tanke på HD:s betoning på att handlandet varit ”kvalificerat otillbörligt”, ”allvarligt” och ”ett tydligt avsteg från vad som måste krävas av en kommersiell aktör”.¹⁴¹ Men var gränsen går närmare bestämt är dock mer oklart. Eventuellt kan det också sägas vara den främsta skillnaden mellan jurisdiktionerna: Medan det i England finns tydliga kriterier och en uppsjö rättsfall, präglas det svenska rättsläget av betydande oklarhet. En princip motsvarande *inducement of breach of contract* kan sägas finnas även i Sverige, men dess närmare ansvarsförutsättningar är mindre klara.

---

¹⁴⁰ Se avsnitt 3.3.

¹⁴¹ Se avsnitt 3.3.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop. 1972:5 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skadeståndslag m.m

Litteratur

Bernitz, Ulf, Otillbörlig konkurrens mellan näringsidkare, Norstedts Juridik 1993

Bernitz, Ulf, Skadeståndsansvar för otillbörligt ingripande i avtalsförhållande och medverkan till kontraktsbrott; HD utvidgar ansvaret för ren förmögenhetsskada, JT 2005/06, s. 620–629

Carty, Hazel, An Analysis of the Economic Torts, 2 uppl, Oxford University Press 2010. E-bok

Carty, Hazel, OBG Ltd v Allan: The House of Lords Shapes the Economic Torts and Explores Commercial Confidences and Image Rights, Torts Law Journal 2007 s. 283–299

Deakin, Simon & Adams, Zoe, Markesinis and Deakin's Tort Law, 8 uppl, Oxford University Press 2019

Gorton, Lars & Sjöman, Erik, Negativa förpliktelser och tredje män – särskilt om överträdelse av negative pledges i finansiella avtal, JT 2002/03 s. 504–521

Hellner, Jan & Radetzki, Marcus, Skadeståndsrätt, 9 uppl, Norstedts Juridik 2014

Hessler, Henrik, Allmän sakrätt: om det förmögenhetsrättsliga tredjemansskyddets principer, P.A. Norstedt & Sönders Förlag 1973

Jones, Michael A m.fl., Clerk & Lindsell on Torts, 21 uppl, Thomson Reuters 2014

Karlgren, HJ., Kollegium i allmän obligationsrätt: anteckningar efter professor HJ. Karlgrens föreläsningar, 6 tryckningen, Juridiska Föreningen i Lund 1959

Kleineman, Jan, Konkurrensrätt på allmän skadeståndsrättslig grund. I: Festskrift till Boel Flodgren, Juristförlaget i Lund 2011, s. 117–132

Kleineman, Jan, Ren förmögenhetsskada – den fortsatta rättsutvecklingen. I: Festskrift till Gertrud Lennander, Jure Förlag 2010, s. 157–175

Kleineman, Jan, Ren förmögenhetsskada: särskild vid vilseledande av annan än kontraktspart, Juristförlaget 1987

Kleineman, Jan, Rättsdogmatisk metod. I: Juridisk metodlära. Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red), Studentlitteratur 2013, s. 21–45

Kleineman, Jan, Om uppkomsten av allmänna skadeståndsprinciper – exemplet contra bonos mores som en dolusprincip i svensk rätt. I: Festskrift till Stefan Lindskog, Jure Förlag 2018, s. 381–399

Valguarnera, Filippo, Den komparativa metoden. I: Juridisk metodlära Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red), Studentlitteratur 2013, s. 141–173

Middlemiss, Sam, Liability for Employers for Inducing a Breach of Contract under Employment Law, Tort Law Review 2011, s. 142–148

Rodhe, Knut, Handbok i sakrätt, P.A. Norstedt & Sönders Förlag 1985

Pembroke-Birss, JJW, The Defence of Justification to the Tort of Inducing Breach of Contract: An Australian Perspective, Commercial Law Quarterly 2010, Vol. 24, Nr. 4, s. 3–10

Schultz, Mårten, Skadestånd för ren förmögenhetsskada utan lagstöd: två och en halv huvudkategorier – och några små frågetecken, SvJT 2017 s. 820–829

Övrigt

Judicial Office, The Judicial System of England and Wales: A Visitor's Guide <<https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2016/05/international-visitors-guide-10a.pdf>> (besökt den 8 januari 2020)

Rättsfallsförteckning

Sverige

NJA 1928 s. 621

NJA 1949 s. 645

NJA 2005 s. 608

England

British Industrial Plastics Ltd v Ferguson [1938] 4 All ER 504

Boxfordia Ltd v National Graphical Association [1988] IRLR 383

Camden Nominees Ltd v Slack and Others [1940] 2 All ER 1

Daily Mirror Newspapers Ltd v Gardner and Others [1968] 2 All ER 163

D C Thomson & Co Ltd v Deakin and Others [1952] 2 All ER 361

De Jetley Marks v Lord Greenwood [1936] 1 All ER 863

Edwin Hill & Partners (a firm) v First National Finance Corp plc [1988] 3 All ER 801

Emerald Construction Co Ltd v Lowthian and Others [1966] 1 All ER 1013

Glamorgan Coal Co Ltd, v South Wales Miners' Federation [1903] 2 KB 545

Goldsoll v Goldman [1915] 1 Ch 292

Jasperson v Dominion Tobacco Co [1923] AC 709

Lumley v Gye [1843-60] All ER Rep 208

Lumley v Wagner (1852) 42 ER 687

Millar v Bassey [1994] EMLR 44

OBG Ltd v Allan; Douglas v Hello! Ltd (No 3); Mainstream Properties Ltd v Young [2007] 4 All ER 545

Read v Friendly Society of Operative Stonemasons of England, Ireland and Wales [1902] 2 KB 88

Rickless and others v United Artists Corp and others [1987]1 All ER 679

Rookes v Barnard [1964] 1 All ER 367

South Wales Miners' Federation and others v Glamorgan Coal Co, Ltd, and others [1904-07] All ER Rep 211